

УДК 351.74 (331.544 + 37.018.4)

DOI <https://doi.org/10.32850/LB2414-4207.2020.13.32>

НАВЧАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗА СХЕМОЮ «2 РОКИ КУРСАНТ – 1 РІК СЛУХАЧ» ЯК СУЧАСНА ФОРМА ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ УКРАЇНИ: КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ (З ДОСВІДУ ХЕРСОНСЬКОГО ФАКУЛЬТЕТУ ОДУВС)

Вайда Тарас Степанович,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри спеціальної фізичної
та вогневої підготовки

(Херсонський факультет Одеського
державного університету внутрішніх
справ,

м. Херсон, Україна)

У роботі розглянуто (на прикладі Херсонського факультету ОДУВС) один зі шляхів вирішення актуальної проблеми для Національної поліції України (далі – НПУ) та відомчої освіти Міністерства внутрішніх справ (далі – МВС) загалом – застосування навчання поліцейських за схемою «2 роки курсант – 1 рік слухач» – як сучасної та актуальної форми підготовки правоохоронців України.

Проаналізовано організаційні можливості закладів вищої освіти (далі – ЗВО) щодо адекватного реагування на задоволення кадрового забезпечення різних галузей шляхом використання різни форм підготовки в тому числі й для правоохоронних органів держави.

Опираючись на чинну нормативно-правову базу, визначили основні концептуальні положення реформування відомчої освіти МВС України, уточнили принципи її вдосконалення й ефективні умови для запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських. Ефективне реформування відомчої освіти МВС передбачає дотримання таких принципів: 1) верховенство права; 2) інноваційна привабливість освіти; 3) прагматизм знань; 4) ефективність освітнього процесу; 5) прозорість і публічність заходів під час реформування відомчої освіти; 6) доступність і безперервність фахової підготовки; 7) відповідальність учасників освітнього процесу; 8) узгодженість мети й завдань освітньої реформи; 9) системність і цілісність реформування відомчої освіти як процесу.

Запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських визначає такі рівні організації освітнього процесу для забезпечення готовності фахівців-правоохоронців до несення служби на різних посадах (напрямах діяльності підрозділів): 1) базовий рівень професійної освіти; 2) початковий і бакалаврський рівні вищої освіти; 3) магістрський рівень вищої освіти. Кожен із цих рівнів має свої специфічні проблеми щодо професійного добору кандидатів на службу в поліцію, створення належного методичного забезпечення освітнього процесу, забезпеченості кваліфікованим кадровим (викладацьким) складом, удосконалення матеріальної бази тощо.

Охарактеризовано особливості навчання поліцейських за схемою «2 роки курсант – 1 рік слухач», конкретизовано алгоритм взаємодії практичних підрозділів поліції та ЗВО МВС у частині організації освітнього процесу зі слухачами заочної форми навчання й очікувані результати їх підготовки.

Проаналізовано результати складання здобувачами вищої освіти екзаменів державної атестації з визначених навчальним планом дисциплін – 1) «Теорії держави

та права», 2) «Комплексного екзамену: адміністративної діяльності Національної поліції України, адміністративного права, адміністративного процесу», 3) «Кримінального права».

Зроблено порівняльний аналіз отриманих оцінок під час їх (екзаменів – уточнено нами) складання курсантами та слухачами. Проведено опитування членів комісій щодо їх відгуків про успішність поліцейських обох груп і якість знань. На основі цих показників (рівень і якість знань курсантів) визначено як перевагу навчання здобувачів вищої освіти на денній формі навчання. Разом із тим відзначено набутий практичний досвід правозастосування в слухачів заочної форми навчання.

За результатами дослідження зроблено такі узагальнення: 1) змішана (денна та заочна) форма навчання правоохоронців має місце на існування передусім у частині вирішення питань оперативного кадрового забезпечення органів і підрозділів НПУ, що з об'єктивних причин існує в сучасних умовах; 2) у довгостроковій перспективі, на нашу думку, перевагу в просуванні по службі в силу набутого вищого рівня фахової компетентності матимуть поліцейські, які отримали більш ґрунтовну професійну підготовку в умовах стаціонарного навчання.

Ключові слова: МВС України, відомчі заклади вищої освіти, трирівнева модель фахової підготовки поліцейських, освітній процес, курсанти та слухачі, денна й заочна форми навчання, педагогічний експеримент, схема навчання «2 роки курсант – 1 рік слухач», організаційно-педагогічні умови, здобувачі вищої освіти, екзамени державної атестації, порівняння успішності.

TRAINING OF POLICE OFFICERS UNDER THE SCHEME “2 YEARS OF CADET - 1 YEAR OF LISTENERS” AS A MODERN FORM OF TRAINING OF LAW ENFORCEMENT AGENTS OF UKRAINE: CRITICAL ANALYSIS (FROM THE EXPERIENCE OF KHERSON FACULTY OF OSUIA)

Vaida Taras Stepanovych,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor,
Head of the Department of Special
Physical and Fire Training
(Kherson faculty of the Odessa State
University of Internal Affairs, Kherson,
Ukraine)

The paper considers (on the example of the Kherson faculty of OSUIA) one of the ways of solving the current problem for the National Police of Ukraine (hereinafter – NPU) and departmental education of the Ministry of Internal Affairs (hereinafter – MIA) in general – the use of mixed police training “2 years cadet – 1 year listener” as a modern and relevant form of training of law enforcement officers of Ukraine.

The organizational capabilities of higher education institutions (hereinafter – HEIs) to adequately respond to the satisfaction of staffing in various industries through the use of various forms of training, including for law enforcement agencies of the state are analyzed.

Based on the current regulatory framework, the main conceptual provisions for reforming departmental education of the MIA of Ukraine are defined; the principles of its improvement and effective conditions for the introduction of a three-level model of police training are specified. Effective reform of departmental education of the MIA involves compliance of the following principles: 1) the rule of law; 2) innovative attractiveness of education; 3) pragmatism of knowledge; 4) the effectiveness of the educational process;

- 5) transparency and publicity of measures in reforming departmental education;
- 6) availability and continuity of professional training;
- 7) responsibility of participants in the educational process;
- 8) consistency of goals and objectives of educational reform;
- 9) systematization and integrity of departmental education reform as a process.

The introduction of a three-level model of police training determines the following levels of organization of the educational process to ensure the readiness of law enforcement officers to serve in various positions (areas of police units): 1) the basic level of professional education; 2) primary and bachelor's levels of higher education; 3) master's level of higher education. Each of these levels has its own specific problems regarding the professional selection of candidates for police service, the creation of appropriate methodological support of the educational process, the provision of qualified personnel (teaching) staff, improvement of the material base, etc.

The peculiarities of police training according to the scheme "2 years cadet – 1 year listener" are described, the algorithm of interaction of practical divisions of police and HEI of the MIA in the organization of educational process with listeners of correspondence form and expected results of their preparation are defined.

The results of passing the state certification exams in the disciplines defined by the curriculum are analyzed – 1) "Theories of State and Law", 2) "Comprehensive Exam: Administrative Activity of the National Police of Ukraine, Administrative Law, Administrative Procedure" and 3) "Criminal Law".

The comparative analysis of the received estimations at their (examinations – it is specified by us) drawing up by cadets and listeners is made. A survey of commission members regarding their feedback on the success of police officers of both groups, as well as the quality of their knowledge was conducted. Based on these indicators (the level and quality of cadets' knowledge) full-time higher education for students is defined as the advantage. At the same time, the gained practical experience of law enforcement in distance learning students was noted.

According to the results of the study the following generalizations were made: 1) a mixed (full-time and part-time) form of education of law enforcement officers exists primarily in terms of solving problems of operational staffing of bodies and departments of the NPU, which in objective reasons exists in modern conditions; 2) in the long run, in our opinion, the police officers who have received more thorough professional training in the conditions of full-time training will have an advantage in promotion due to the acquired higher level of professional competence.

Key words: MIA of Ukraine, departmental institutions of higher education, three-level model of professional training of police officers, educational process, cadets and students, full-time and part-time forms of education, pedagogical experiment, training scheme "2 years cadet – 1 year listener", organizational and pedagogical conditions, applicants for higher education, state certification exams, success comparison.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Освіта, відповідно до Закону України (далі – ЗУ) «Про освіту», є основою інтелектуального, духовного, фізичного й культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства та держави загалом, об'єднаних спільними цінностями й культурою, а також локомотивом науково-технічного прогресу, джерелом підготовки сучасних кадрів для всіх сфер людської діяльності під час використання різних її (освіти – уточнено нами) форм [1].

Окремі складні соціально-політичні та економічні процеси, що зараз відбуваються в українському суспільстві, створюють для громадян певні виклики у формі пору-

шення наявних безпечних умов їх життєдіяльності, загрожують громадському порядку й порушують публічну безпеку, а це, у свою чергу, ставить нові вимоги до підвищення кваліфікації та рівня підготовки сучасних фахівців з вищою освітою в різних сферах економіки (стаття 13 та 46 ЗУ «Про вищу освіту») [2]. У свою чергу, ЗВО під час вирішення поставлених актуальних завдань застосовують різноманітні форми навчання фахівців: 1) очну (денну, вечірню); 2) заочну (дистанційну). Форми навчання з урахуванням надзвичайних ситуацій можуть поєднуватися (стаття 49 ЗУ «Про вищу освіту»), при цьому не забуваючи про досягнення випускниками необхідної якості підготовки – відповідність результатів навчання вимогам, які встановлені законодавством, відповідним стандартом освіти й/або договором про надання освітніх послуг.

Традиційно найбільш поширеною серед здобувачів вищої освіти є очна (денна) форма здобуття освіти, під котрою, відповідно до законодавства, нами розуміється спосіб організації навчання студентів (курсантів), що передбачає їх безпосередню участь в освітньому процесі. Заочна форма здобуття освіти – це спосіб організації навчання здобувачів освіти шляхом поєднання очної форми освіти під час короткочасних сесій і самостійного оволодіння слухачами освітньою програмою в проміжку між ними. Варто зазначити, що в умовах запровадження надзвичайних ситуацій (на прикладі боротьби з пандемією коронавірусу covid-2019) на передній план вийшла дистанційна форма здобуття освіти як індивідуалізований процес здобуття освіти, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1].

За будь-яких умов на особливу увагу, на наш погляд, заслуговує питання належної підготовки правоохоронців НПУ, котрі здійснюють несення служби як нормальних, так і в ускладнених умовах боротьби зі злочинністю (статті 57, 65 74, 82 ЗУ «Про Національну поліцію») [3]. Поступовий перехід НПУ до європейських стандартів діяльності, складна ситуація у сфері протидії кримінальним правопорушенням, особливо тим, що вчиняються з використанням вогнепальної зброї та вибухівки, умисним убивствам, розбійним нападам, терористичним актам, загрозам кібербезпеці тощо, є тими сучасними викликами, що зумовлюють потребу в новій генерації поліцейських.

Аналіз досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми.

Написанню статті передувала пошукова й науково-дослідна робота з вивчення актуальних проблем фахової підготовки курсантської та студентської молоді. Так, питаннями вдосконалення якості вищої освіти, використання її різних форм постійно переймаються вітчизняні й закордонні вчені, серед яких доцільно виділити таких: 1) В. Нестеренка (досліджував розвиток заочної форми навчання в системі вітчизняної вищої педагогічної освіти; вивчав специфіку цієї форми навчання й розглядав особливості суб'єктів її освітнього процесу; приділяв увагу індивідуалізації самостійної роботи здобувачів вищої освіти заочної форми навчання; обґрунтовував шляхи підвищення ефективності підготовленості слухачів цієї форми навчання до самостійної навчальної діяльності); 2) В. Дивака (акцентував увагу на специфіці самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів в умовах заочної форми навчання); 3) Ю. Вороненка (вивчав досвід застосування очно-заочної форми освіти з елементами дистанційного навчання) та ін.

Автор опирався також на певні напрацювання науковців з різних силових відомств і поліцейських вишів: різні аспекти фахової освіти поліцейських на денній, заочній і дистанційній формах досліджують такі вітчизняні вчені, як В. Бутенко, Т. Вайда, М. Варій, В. Рибалка, О. Федоренко, О. Ярмиш та ін., котрі ставили перед собою завдання з урахуванням специфіки правоохоронної галузі заповнити наявні прогалини в галузі теорії та методики організації освітнього процесу з навчання працівників НПУ у зв'язку

з їх недостатньою розробленістю в практиці ЗВО МВС України й у сучасній профільній навчально-методичній літературі. Зроблено висновок, що в умовах реформування НПУ належне наукове обґрунтування та методичне забезпечення освітнього процесу є важливим базовим і необхідним компонентом для ефективної організації вказаного виду діяльності у вишах зі специфічними умовами навчання.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Разом із певними напрацюваннями в підготовці поліцейських у закладах зі специфічними умовами навчання МВС України є дефіцит практичного складника, у певної частини викладацького складу ЗВО МВС України відсутні актуальні знання й навички правоохоронної роботи, а цивільна молодь, яка вступає сьогодні до закладів, недостатньо мотивована, щоб присвятити себе службі в поліції. Ці та інші фактори зумовлюють, у свою чергу, такі негативні явища: 1) випуск закладами освіти сучасних поліцейських із низьким рівнем практичної фахової підготовки; 2) існування в підрозділах поліції постійного кадрового некомплекту (на рівні 15%); 3) необхідність перегляду всієї системи підготовки поліцейських, створення умов для підвищення рівня їхнього професіоналізму та кваліфікації, пошук дієвих форм підготовки фахівців для НПУ.

Метою роботи є: 1) обґрунтування організаційно-педагогічних умов запровадженого навчання поліцейських за схемою «2 роки курсант – 1 рік слухач» і характеристика його як нової форми підготовки правоохоронців України в сучасних умовах; 2) критичний аналіз досвіду організації освітнього процесу за цією формою (на прикладі Херсонського факультету ОДУВС) порівняно з традиційною (денною) підготовкою правоохоронців; 3) систематизація педагогічних спостережень з порушеної проблеми, обґрунтування та узагальнення висновків щодо її ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концепції реформування освіти в МВС [4] та запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських [5] визначають мету, завдання, принципи й основні компоненти системи підготовки кваліфікованих фахівців для НПУ у ЗВО МВС, що проводиться з урахуванням узагальнених сучасних світових тенденцій і Стратегії розвитку системи МВС до 2020 року. Досягнення мети реформування відомчої освіти МВС передбачає дотримання відповідних принципів, без урахування яких виконання поставлених завдань із підготовки сучасних поліцейських може мати хаотичний характер і досягти непередбачуваних наслідків (див. схему 1) [4].

Це, у свою чергу, ставить перед керівництвом МВС України (пункти 4, 5 Положення про МВС України) [6], НПУ та закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання завдання щодо пошуку нових форм і методів ефективної підготовки сучасних поліцейських, ліквідацію некомплекту серед постійного складу органів і підрозділів НПУ [7–11].

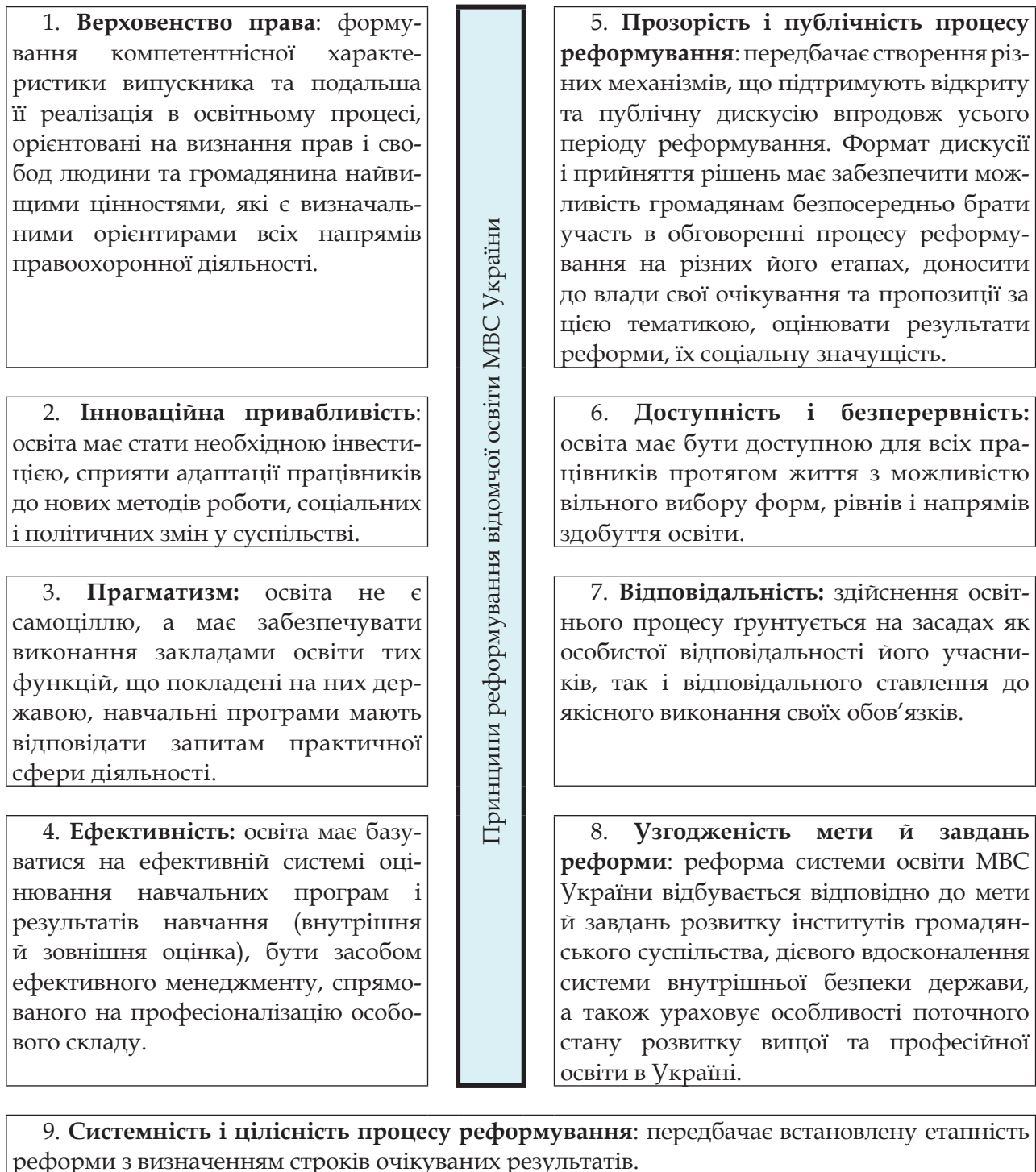
Концепція запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських визначає такі рівні організації освітнього процесу для забезпечення готовності фахівців-правоохоронців до несення служби на різних посадах:

1) *базовий рівень професійної освіти*, котрий передбачає проходження первинної професійної підготовки за єдиними навчальними програмами (планами) терміном шість місяців. У центрах первинної професійної підготовки (Академіях поліції при ЗВО МВС) проходять навчання особи, які вперше прийняті на службу в поліції, з метою набуття спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень патрульного поліцейського;

2) *початковий і бакалаврський рівні вищої освіти*: після закінчення 2-річного контракту поліцейські, які виявили бажання просуватися по службі, мають схильність до

роботи й відповідні показники за напрямом поліцейської діяльності, можуть бути рекомендовані для підготовки у ЗВО МВС з урахуванням наявного рівня освіти: 1) поліцейські, які мають базову середню освіту, здобуватимуть освітньо-професійний ступінь молодшого бакалавра; 2) поліцейські, які мають вищу освіту, проходилимуть перепідготовку (спеціалізацію) для потреб НПУ. Особи після отримання освітньо-професійного ступеня молодшого бакалавра через 2 роки роботи у відповідних посадах з метою подальшого просування по службі можуть бути рекомендовані для підготовки у ЗВО МВС для здобуття освітнього ступеня бакалавра;

Схема 1. Принципи реформування відомчої освіти МВС України

3) *магістрський рівень вищої освіти*: поліцейські, які мають освітній ступінь бакалавра й відпрацювали на відповідних посадах не менше ніж два роки, з метою подальшого просування по службі можуть бути рекомендовані до вступу до ЗВО для здобуття освітнього ступеня магітра [5].

Безумовно, на кожному із цих рівнях є свої специфічні проблеми щодо професійного добору, методичного забезпечення, кадрового забезпечення викладацького складу, удосконалення матеріальної бази тощо. Поступовий перехід НПУ до європейських стандартів діяльності, складна ситуація у сфері протидії кримінальним правопорушенням, особливо тим, що вчиняються з використанням вогнепальної зброї та вибухівки, умисним убивствам, розбійним нападам, терористичним актам, загрозам кібербезпеці тощо, є тими сучасними викликами, що зумовлюють потребу в новій генерації поліцейських з вищою освітою. Тому на особливу увагу заслуговує передусім модернізація системи вищої освіти, оскільки саме фахово підготовлені поліцейські в більшості випадків вирішують складні проблеми у сфері громадського порядку та забезпечення публічної безпеки, дотримання прав громадян.

Так, на виконання вищезазначених Концепцій з 2019–2020 навчального року започатковано підготовку курсантів і слухачів у ЗВО зі специфічними умовами навчання, які проводять випуск поліцейських (далі – ЗВО МВС), за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» за освітньо-професійною програмою (схемою) «2 роки курсант – 1 рік слухач» [4; 5].

Основними методологічними засадами, що сприяють реалізації трирівневої моделі фахової підготовки поліцейських, є такі принципи: 1) відкритості й прозорості; 2) безперервності; 3) прагматичності й конкретності; 4) інтелектуалізації; 5) єдиного підходу до розроблення освітніх програм на компетентнісній основі та їх сумісності з міжнародними класифікаціями і стандартами освіти; 6) забезпечення незалежної об'єктивної оцінки набутої кваліфікації; 7) забезпечення зворотного зв'язку між суб'єктами освітнього процесу [5].

У масштабах країни реалізація цієї концепції, згідно з доповідною запискою Державного секретаря МВС України О. Тахтая, міністрові МВС України А. Авакову для подальшого проходження служби до НПУ в серпні 2019 року було направлено 630 курсантів 2-го року навчання, підготовка яких здійснюється за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» у ЗВО МВС України. Загалом із цього числа 414 осіб призначено на посади молодшого складу поліції до територіальних підрозділів патрульної поліції та 216 осіб – на посади молодшого складу секторів реагування патрульної поліції Головних управлінь Національної поліції в областях [12].

Переведення курсантів 3 курсу спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» (денна форма навчання) ЗВО МВС зі специфічними умовами навчання, котрі здійснюють підготовку поліцейських, які виявили бажання після 2 курсу продовжити навчання на заочній формі навчання здобувачами ступеня вищої освіти бакалавра (термін навчання – 4 роки, державне замовлення), здійснюється на основі поданих рапортів, а також направляються для подальшого проходження служби до НПУ [13].

Під змішаною формою здобуття освіти (у контексті дослідження) розуміється спосіб здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання осіб у закладах відомчої освіти (очна форма) з трудовою (службовою) діяльністю на робочих місцях підрозділів поліції, в установах та організаціях МВС України для набуття певного практичного досвіду (кваліфікації), як правило, на основі договору.

Алгоритм переведення курсантів на нову форму навчання передбачає такі основні етапи взаємодії різних традиційних складників суб'єктів системи МВС України:

1) направлення ЗВО зі специфічними умовами навчання до Департаменту персоналу, організації освітньої та наукової діяльності МВС списків курсантів, які навча-

ються на 2 курсі за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» і виявили бажання проходити службу під час навчання на посадах молодшого складу поліції (лютий);

2) указаний Департамент МВС, у свою чергу, надсилає ці списки курсантів, які виявили бажання перевестися на заочну форму навчання та проходити службу на посадах молодшого начальницького складу поліції, поліцейських патрульної служби та поліцейських секторів реагування патрульної поліції, до НПУ, затверджує голів комісії з персонального розподілу й терміни їх проведення; на основі цього вносяться зміни до обсягів набору за державним замовленням у ЗВО МВС та організовується їх переведення на заочну форму (лютий);

3) роботодавець (НПУ) опрацьовує надані Департаментом списки курсантів і направляє до Департаменту інформацію щодо посад, на які буде призначено вказаних осіб, участь відповідальних осіб (голів комісії з персонального розподілу, працівників кадрових підрозділів ГУНП в областях тощо), а також призначає зазначених осіб на посади відповідно до поданих рапортів;

4) проведення персонального розподілу осіб та оформлення документації, необхідної для подальшого їх призначення на посади в органах (підрозділах) НПУ (протоколи персонального розподілу, рапорти про призначення на посади тощо) (травень);

5) укладання з указаними особами додаткових договорів до контракту про здобуття освіти в ЗВО МВС щодо зміни форми навчання (серпень);

6) відрядження осіб до підрозділів НПУ для подальшого проходження служби, зарахування їх на заочну форму навчання (серпень) [14].

Після закінчення навчання на заочній формі випускникам присвоюється спеціальне звання лейтенант (старший лейтенант) поліції, вони призначаються на посади та проходження служби в органах (підрозділах) поліції з урахуванням спеціалізації, котру вони здобули у ЗВО МВС України (після отримання документу про вищу освіту).

Важливо враховувати, що *здобуття поліцейськими освіти на робочому місці* – це особливий спосіб організації навчання здобувачів освіти, завдяки якому оволодіння освітньою програмою відбувається в практичному підрозділі НПУ шляхом практичного навчання, участі у виконанні трудових обов'язків і завдань (несення служби) під керівництвом фахівців-практиків (наставників), залучених до освітнього процесу [1].

Ефективність цього підходу щодо вдосконалення організації професійної підготовки поліцейських за схемою «2 роки курсант – 1 рік слухач» (порівняно з курсантами-випускниками денної форми навчання) підтверджуються аналізом і порівнянням результатів складання екзаменів державної атестації.

Характеристика експериментальної бази дослідження. Констатувальний етап експерименту проводився з курсантами спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» (кваліфікація: бакалавр правоохоронної діяльності) на базі ЗВО МВС України – Херсонського факультету ОДУВС, які становили масив учасників експерименту з однаковим віком (19–20 років, курсанти 3 курсу (на денній формі) та слухачів 4 курсу на заочній формі навчання).

Усього в констатувальному етапі експерименту брало участь 42 здобувачі вищої школи (один навчальний взвод загальною чисельністю 28 курсантів факультету на денній формі навчання й одна навчальна група загальною чисельністю 14 слухачів на заочній формі навчання). Хоча за своїми об'єктивними характеристиками ці групи мають багато спільного (однакова для навчання матеріальна база навчального закладу, однакові навчальні плани спеціальності, спільна форма навчання (денна) протягом 2 років, схожі вікові особливості, задіяний науково-педагогічний склад до проведення освітнього процесу тощо), проте вони є різними стосовно генеральної вибірки – змінного складу ЗВО МВС.

З метою перевірки цього припущення нами проведено статистичну обробку отриманих даних, для чого застосовано комп'ютерну програму SPSS Statistics v.17,0 (А. Наследов, 2005) [15]. За допомогою статистичної обробки (одновибірковий критерій Колмогорова-Смірнова, див. таблицю 1) можна побачити, що 302 навчальний взвод достовірно відрізняється від нормального розподілу (рівень значимості $p=0,001$). Це пояснюється вищим рівнем мотивації курсантів до навчання, свідомим бажанням ґрунтовно засвоїти програмний матеріал тощо. Навчальна група 16(19)ПДзп не має суттєвих відмінностей від нормального розподілу ($p=0,205$, а отже, $p \geq 0,05$).

Таблиця 1

Статистична характеристика однорідності навчальних груп за одновибірковим критерієм Колмогорова-Смірнова

Параметри статистичної обробки масиву даних		302 навчальний взвод	навчальна група 16 (19)ПДзп
Кількість учасників констатувального експерименту		28	14
Нормальні параметри ^{a,b}	Середнє	3,79	3,64
	Стандартне відхилення	0,568	0,633
Різниця екстремумів	Модуль	0,361	0,285
	Позитивні	0,282	0,274
	Негативні	-0,361	-0,285
Статистика Z Колмогорова-Смірнова		1,912	1,066
Асимпт. значимість (двохстороння)		0,001	0,205

a. Порівняння з нормальним розподілом.

b. Оцінюється за даними.

Проведемо порівняльний аналіз отриманих оцінок за результатами державної атестації здобувачів вищої освіти у 2019–2020 навчальному році.

Таблиця 2

Порівняльний аналіз оцінок, отриманих під час складання здобувачами вищої освіти екзамену державної атестації «Теорія держави і права»

Контингент	Отримані оцінки під час складання навчальної дисципліни, кількість			Якість знань, %
	відмінно	добре	задовільно	
Навчальний взвод курсантів (денна форма навчання)	2	18	8	71,4
Навчальна група слухачів (заочна форма навчання)	1	7	6	57,1
Різниця	1	11	2	14,3

Відгуки членів комісії підтверджують усвідомлене розуміння здобувачами вищої освіти структури чинного законодавства, оперування основними категоріями теорії держави та права, особливо норм законодавства щодо охорони громадського порядку й забезпечення публічної безпеки, бачення та критичне оцінювання наявних окремих недоліків (пробілів) у ньому. Краща якість знань (+14,3%) із навчальної дисципліни «Теорія держави та права» членами екзаменаційної комісії відзначалася в курсантів денної форми навчання порівняно зі слухачами заочної форми навчання.

За відгуками членів екзаменаційної комісії, окремі здобувачі вищої освіти заочної форми навчання мають кращий практичний досвід застосування фахових знань

у галузі адміністративної діяльності НПУ, можуть наводити багато прикладів з власного досвіду щодо безпосереднього застосування норм чинного законодавства під час припинення адміністративних правопорушень. Хоча загалом вища якість знань (+3,5%) з комплексного екзамену членами екзаменаційної комісії відзначалася в курсантів денної форми навчання, суттєвої різниці в якості знань у слухачів заочної форми навчання немає (передусім за рахунок практичного складника їх роботи в підрозділах патрульної поліції).

Таблиця 3

Порівняльний аналіз оцінок, отриманих під час складання здобувачами вищої освіти екзамену державної атестації «Комплексний екзамен: адміністративна діяльність Національної поліції України, адміністративне право, адміністративний процес»

Контингент	Отримані оцінки під час складання навчальної дисципліни, кількість			Якість знань, %
	відмінно	добре	задовільно	
Навчальний взвод курсантів (денна форма навчання)	9	14	5	82,1
Навчальна група слухачів (заочна форма навчання)	0	11	3	78,6
Різниця	9	3	2	3,5

За відгуками членів екзаменаційної комісії з державної атестації (дисципліна «Кримінальне право»), здобувачі вищої освіти денної форми навчання мають кращі знання з теорії та порядку застосування норм кримінального права під час здійснення правоохоронної діяльності. Краща якість знань (+14,3%) з кримінального права членами екзаменаційної комісії відзначалася в курсантів денної форми навчання (див. таблицю 4).

Таблиця 4

Порівняльний аналіз оцінок, отриманих під час складання здобувачами вищої освіти екзамену державної атестації «Кримінальне право»

Контингент	Отримані оцінки під час складання навчальної дисципліни, кількість			Якість знань, %
	відмінно	добре	задовільно	
Навчальний взвод курсантів (денна форма навчання)	9	13	6	78,6
Навчальна група слухачів (заочна форма навчання)	0	9	5	64,3
Різниця	9	4	1	14,3

Разом із тим слухачі заочної форми з власного практичного досвіду краще знають порядок дій поліцейських під час реагування на вчинені злочини, закріпили тактику дій на практиці (підрозділи патрульної поліції) та усвідомлено підходять до ризиків допущення можливих помилок, котрі траплялися у власному досвіді під час припинення різного роду злочинів.

Висновки. Розв'язання проблеми переходу ЗВО зі специфічними умовами навчання МВС України на змішану форму навчання поліцейських передбачає здійснення комплексу заходів із таких основних напрямів: 1) напрацювання моделей взаємовигідних відносин закладів освіти й роботодавців (органів і підрозділів НПУ, їх

окремих специфічних служб тощо), спрямованих на забезпечення практичної підготовки здобувачів освіти до самостійної правоохоронної діяльності; 2) сприяння успішній соціальній адаптації випускників вишів у трудових (службових) колективах підрозділів НПУ; 3) створення нормативно-правового й організаційно-педагогічного забезпечення специфічного освітнього процесу; 4) проведення апробації, наукових досліджень з проблеми, доопрацювання моделей і розроблення методичних рекомендацій для широкого використання передового досвіду.

Ефективне виконання завдань, покладених на МВС у сучасних умовах, вимагає підвищення якості підготовки фахівців у сферах охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки й порядку, а також надання поліцейських послуг; захисту населення й територій від надзвичайних ситуацій і запобігання їх виникненню тощо, об'єктивно вимагає запровадження нової моделі відомчої системи освіти, визначення концептуальних засад її розбудови [16, с. 494–500].

Провівши порівняльний аналіз запровадження в Херсонському факультеті ОДУВС нової моделі підготовки фахівців для НПУ за схемою «2 роки курсант – 1 рік слухач», можемо зробити деякі узагальнення:

1. Запровадження трирівневої системи підготовки фахівців для підрозділів НПУ має обов'язково опиратися на загальні методологічні основи освіти, а також урахувати принципи функціонування вищої школи та специфічні умови відомчих ЗВО МВС України.

2. Змішана форма навчання правоохоронців має місце на існування передусім у частині вирішення питань оперативного кадрового забезпечення органів і підрозділів Національної поліції, котре з об'єктивних причин існує в сучасних умовах, незважаючи на досить високу заробітну плату поліцейських, їхні соціальні гарантії, запроваджені програми забезпечення житлом у лізинг тощо.

3. Важливо чітко дотримуватися встановленого алгоритму переведення курсантів на нову форму навчання, що передбачає такі основні етапи взаємодії різних складників суб'єктів системи МВС України: 1) інформування ЗВО МВС Департаменту персоналу, організації освітньої та наукової діяльності МВС про курсантів, які навчаються на 2 курсі за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» і виявили бажання проходити службу під час навчання на посадах молодшого складу поліції (лютий); 2) інформування цим Департаментом МВС НПУ, затвердження голів комісій з персонального розподілу й терміни їх проведення; 3) опрацювання НПУ наданих Департаментом списків курсантів, направлення йому інформацію щодо посад, на які буде призначено вказаних осіб, участь відповідальних осіб (голів комісій з персонального розподілу, працівників кадрових підрозділів ГУНП в областях тощо), а також призначення зазначених осіб на посади відповідно до поданих рапортів; 4) проведення персонального розподілу осіб та оформлення документації, необхідної для подальшого їх призначення на посади в органах (підрозділах) НПУ (травень); 5) укладання з указаними особами додаткових договорів до контракту про здобуття освіти в ЗВО МВС щодо зміни форми навчання (серпень); 6) відрядження осіб до підрозділів НПУ для подальшого проходження служби, зарахування їх на заочну форму навчання (серпень).

4. Позитивний досвід апробації цієї форми підготовки фахівців для підрозділів патрульної поліції Управління патрульної поліції в областях і превентивної діяльності ГУНП в регіонах у 2019–2020 навчальному році дає підстави керівництву Департаменту персоналу, організації освітньої та наукової діяльності МВС України продовжити практику переходу освітнього процесу у відомчих ЗВО (спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність») за схемою «2 роки курсант – 1 рік слухач».

5. У довгостроковій перспективі, безумовно, на нашу думку, перевагу в просуванні по службі в силу вищого рівня фахової компетентності матимуть поліцейські, які отримали більш ґрунтовну професійну підготовку в умовах стаціонарного навчання.

Перспективними напрямками для проведення наукових досліджень убачаються такі: 1) обґрунтування та перевірка на практиці створених організаційно-педагогічних умов для покращення ефективності освітнього процесу слухачів (методичного забезпечення навчальних дисциплін, об'єктивного оцінювання здобутих знань); 2) використання набутого практичного поліцейського досвіду шляхом залучення правоохоронців, які навчаються за вищезазначеною схемою підготовки на заочній формі навчання, до наукової роботи тощо.

Список використаних джерел:

1. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII (станом на 20.04.2020). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 18.06.2020).
2. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. Дата оновлення: 21.06.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 01.07.2020).
3. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII (зі змінами в редакції від 22.04.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/580-19> (дата звернення: 01.07.2020).
4. Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 25 листопада 2016 року № 1252. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0AMQ2E07D1> (дата звернення: 23.06.2020).
5. Концепція запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських : Наказ МВС від 29 січня 2018 року № 51.
6. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Постанова Кабінету Міністрів від 28 жовтня 2015 року № 878 (у редакції від 30.08.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.07.2020).
7. Доповідна записка Державного секретаря МВС України Тахтая О.В. від 16.04.2019 № 5427/01/22-2019.
8. Лист Департаменту персоналу, організації освітньої та наукової діяльності МВС від 28.05.2019 № 22/2-2789.
9. Лист Департаменту персоналу, організації освітньої та наукової діяльності МВС від 31.05.2019 № 22/2-2895.
10. Протокол персонального розподілу, затвердженого т.в.о. державного секретаря МВС України від 20.06.2019.
11. Положення про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення курсантів (слухачів) ВНЗ МВС : Наказ МВС від 07.09.2009 № 381.
12. Щодо підготовки курсантів вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських : доповідна записка Державного секретаря МВС України Олексія Тахтая Міністрові МВС України А. Авакову від 28.01.2020 № 2768/09.
13. Про вдосконалення підготовки курсантів у ЗВО із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» : Наказ МВС України від 30 травня 2019 року № 427.
14. Про підготовку курсантів у ЗВО МВС за схемою «2 роки курсант – 1 рік слухач» : Наказ МВС України від 27.01.2020 № 64.

15. Наследов А.Д. SPSS: Компьютерный анализ данных в психологии и социальных науках. Санкт-Петербург : Питер, 2005. 416 с.: ил.

16. Вайда Т.С. Передумови запровадження дуальної форми навчання поліцейських як перспективної системи удосконалення освітнього менеджменту в галузі професійної підготовки сучасних правоохоронців. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : збірник матер. IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 24 жовтня 2019 року). Полтава : ПДАА, 2019. С. 494–500.